

Kickstart dit valgfag

Den gode lærer fortæller godt. Den kedelige lærer taler for længe. Her er to bud på korte fortællinger, som kickstarter elevernes filosofiske overvejelser og tøjler lærerens trang til enetale.

Titanic.

Valghold er et godt koncept, også i filosofi. Læreren vælger det. Eleverne vælger det. Interessen er til stede, og så gælder det bare om at mødes og få eleverne til at tænke med.

For mig fungerer filosofiholdet bedst med et tema omkring etik. Det fungerer bedst, når eleverne bidrager og tænker med.

Og dilemmaet er den mest effektfulde kickstarter af både undervisningen og eleverne.

I det følgende vil jeg derfor præsentere to etikforløb, som får eleverne til at tænke med. Begge udspringer af dilemmaer, så vi starter med et dilemma.

Denise's dilemma

Denise står på gangbroen over et togspor og ser et førerløst tog komme buldrende ned ad sporet med kurs mod fem mennesker, som vil blive ramt og dræbt. Denise kan imidlertid trække i et håndtag og sende toget ned ad et sidespor. På sidesporet befinder sig en mand. Ved at trække i håndtaget redder Denise de fem på hovedsporet, mens den ene mand på sidesporet bliver dræbt. Er det moralsk acceptabelt for Denise at trække i håndtaget?

Dilemmaet er den del af Marc Hausers *Moral Sense Test*. Du kan læse mere i artiklen »Moralen som autopilot«, Weekendavisen 21. januar 2005.

Af Michael Hjørdgaard Andresen

Underviser i filosofi på Gammelgaardsskolen og fagredaktør for kristendomskundskab på emu.dk.

Vi vælger med følelserne

The Morale Sense Test er en undersøgelse af, hvad der får os til at >vide<, hvordan vi moralsk skal handle.

I testen skal du som forsøgsdeltager tage stilling til en række hypotetiske dilemmaer. Nettoresultatet – én død, fem levende – er det samme hver gang, men omstændighederne ændres fra dilemma til dilemma. Matematikken er således simpel, men omstændighederne får følelserne til at slå krumspring og sender dit sind på springtur mellem det moralsk acceptable og det helt uhyrlige.

Måske svarede du acceptabelt til Denise. Men i Franks dilemma skærpes omstændighederne:

Frank står på gangbroen og ser ned på den ukontrollable togstamme, som er på vej til at udslætte fem mennesker. Frank ved, at han kan standse toget ved at skubbe en tung genstand ned på sporet foran det. Den eneste tunge genstand i nærheden er imidlertid en overvægtig mand, som står på broen sammen med Frank. Frank kan redde de fem ved at skubbe sidemanden ned fra broen, hvilket dog dræber manden. Er det moralsk acceptabelt, at Frank skubber sin sidemand?

Den foreløbige konklusion på testresultaterne er, at ligegyldigt hvem vi er, så tænker vi os ikke frem til, hvad der er rigtigt og forkert. Afgørelsen er snarere følelsesmæssig.

Dilemmaet som drivkraft

Weekendavisens beskrivelse af MST-projektets metoder og konklusioner har inspireret etikforløb nummer 1. Det hedder

Moral, matematik og mavefølelser. Udgangspunkt er ti dilemmaer, som er skåret efter Marc Hausers standardiserede skabelon.

Det er der tre gode grunde til:

1. Eleverne provokeres af dilemmaerne og deres kammeraters svar. Det skaber en levende debat, som læreren ikke behøver at kæmpe for at holde kørende. Læreren skal blot lede diskussionen og hæve dens niveau med spørgsmål og faglige indspark.
2. Dilemmaerne er standardiserede. Kun enkelte omstændigheder adskiller den ene situation fra den anden. Det gør det let at sammenligne dilemmaerne og spotte de faktorer, som påvirker vores valg.
3. Hjerneforskning og moralfilosofi går hos Marc Hauser hånd i hånd, når data fra dilemmatest og MR-scannede tvivlere analyseres. Denne blanding af moralfilosofi og hardcore science skaber langt større benovelse blandt eleverne end kantianske fornuftsslutninger

Moral, matematik eller medfødt mavefølelse

Forløbet findes i sin helhed på emu.dk. Her får du det i overskriftsform:

1. Læs den forberedende baggrundsartikel
2. Kickstart eleverne med en dilemma-test i EMUs elevunivers.
3. Sammenlign svar, omstændigheder og nuancer. Hvad afgør dine valg?
4. Forløbet kan forsværes med en eller flere elevaktiviteter:
 - A. Prøv et konsekvens-etisk regneark.
 - B. Oversæt et engelsk dilemma eller digt dit eget.
 - C. Test om Bill Clinton og Jack Bauer er pligt- eller konsekvens-etikere.
5. Forløbet evalueres med et prøveoplæg fra Mt. Everest

Elevaktiviteterne er placeret i EMUs elevunivers, og den tilhørende undervisningsplan med læringsmål, evalueringsforslag og baggrundsartikler findes i læreruniverset.

God fornøjelse.

En usympatisk top 5

Forløb nummer 2 starter med en gammel psykologicasé. Til evaluering eller opstart af et etikforløb er denne casestory fantastisk. Her får du casen i stikordsform. På emu.dk kan du læse den i sin helhed.

1. Salome elsker Claus. Hun vil leve sammen med ham.
2. Claus bor på den anden side af floden, og Salome kan ikke krydse den alene.
3. Salome spørger sin nabo Rudy Severinsen om hjælp. Han vil gerne hjælpe, hvis Salome går i seng med ham.
4. Salome afslår og spørger i stedet sin anden nabo, Danny.
5. Danny er ligeglad. Han gider ikke hjælpe.
6. Salome siger ja til Severinsens tilbud.
7. Salome sejles over floden og fortæller straks Claus om den ulykkelige situation.
8. Claus bliver vred og banker hende.
9. Salome flygter og møder Justin.
10. Justin hævner Salome ved at banke Claus.

Pindemænd til hukommelsen

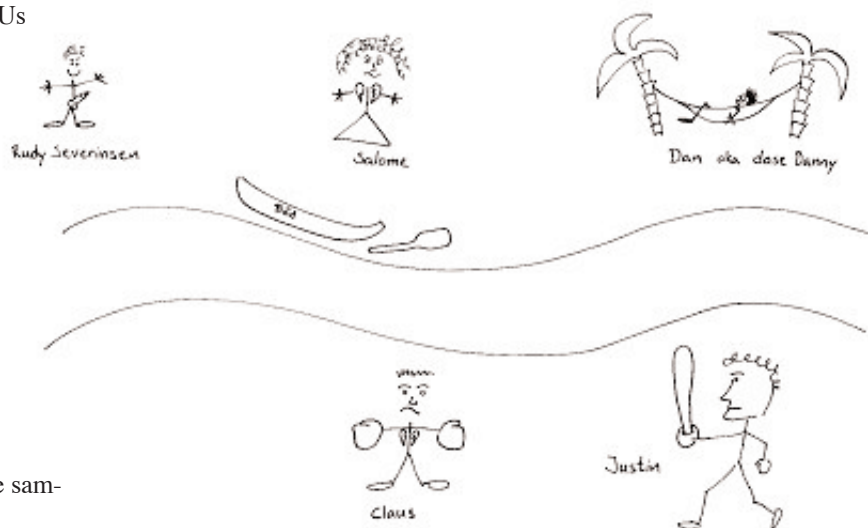
Hvis eleverne skal kunne holde rede på figurernes forskellige personligheder, er det nødvendigt at støtte deres hukommelse med nogle udtryksfulde pindemænd. Tegn figurerne efterhånden, som de træder ind i historien. Det giver en fin dramatisk effekt. Når casen er fortalt, er det elevernes tur.

1. Hver elev laver en usympatisk top 5 med historiens personer.
2. Forskellige top 5-liste noteres på tavlen. Spørg hele tiden efter elever, hvis kombinationer ikke er repræsenterede.
3. Tavlens illustrationer og top 5-liste bliver nu diskussionens afsæt.
4. En elev redegør for sin top 5, og de øvrige hitlister bruges som opponenter. Herfra plejer diskussionen at rulle af sig selv, og læreren kan koncentrere sig om at levere de rette filosofiske indspark. Brug for eksempel Løgstrups advarsler mod ligegyldighed i en debat om mobning og Dannys tilsyneladende uskyld.

Forløbets kvalitet er igen den livlige diskussion. Her opstår den som en cocktail af provokation, tryghed og åbne kort: Casen er saftig og provokerende, men på samme tid også betryggende. Det er jo casens persongalleri og ikke hinanden, vi skal diskutere. Top 5-listerne er både udspil og åbne kort. De gør eleverne let sammenlignelige og åbent uenige, og det letter lærerens arbejde med at åbne, styre og genstarte debatten.

Den usympatiske top 5 kan afvikles på to lektioner. Brug den til opstart eller evaluering af et etikforløb. På emu.dk kan du få inspiration til den filosofiske samtale ved at læse samtalenoterne til casens uheldige persongalleri.

God fornøjelse.

Besøg EMU.dk Prøv flere filosofiske aktiviteter på emu.dk/gsk/fag/kri/. Ud over de to beskrevne forløb er her urimelige deleøvelser, spil om liv og død, metafysiske meditationer og tests, der udfordrer din moralske overbevisning.